

KUN. RIMGAUDAS ŠIŪLYS

ŠV. BRUNONO KVERFURTIEČIO DVASINGUMAS

Labai paprastai tariant, dvasingumo sąvoka nusako ne tai, ką mes tikime, bet kaip tikime. Čia tiktų prisiminti Šv. Tomo Akviniečio pateiktą „Tėve mūsų“ maldos, aprėpiančios visą krikščionio gyvenimą, aiškinimą. Jis septynis šios maldos prašymus sugrupuoja į tris grupes: pirmaisiais dviem prašymais siekiama tikslo – tai Dievo garbinimas ir mūsų džiugesys Juo, kitais dviem – priemonių tikslui pasiekti (tai nuolankumas Dievui ir duona, kaip visuma to, ko reikia gyvenimui), o paskutiniaisiais trimis – kliūčių link tikslo, kuris yra pats Dievas, pašalinimo¹. Kadangi dvasingumu stengiamasi aprėpti ir nagrinėti tai, kaip tikime, todėl šiuo atveju mus ir domina priemonės, padedančios eiti link tikslo, t.y. vienybės su Dievu tiek šiame, tiek būsimajame gyvenime.

Čia iš karto išskyla kelių tekstų iš Šv. Brunono Kverfurtiečio raštų svarba. Jie nulemia viso šio straipsnio struktūrą. Savo veikale „Penkių brolių gyvenimas“ jis rašo apie imperatoriaus Otono III sumanymą siųsti kai kuriuos uolesnius Šv. Romualdo mokinius į slavų kraštus netoli pagoniškų žemių statydintis vienuolyną. Taip būtų parūpintos „trys vertybės ieškantiems Viešpaties kelio, tai yra: naujai atėjusiems iš pasaulio – trokštamam bendruomeniniam gyvenimui; jau subrendusiems ir trokštantiems Gyvojo Dievo – auksinei vienuomai; trokštantiems būti išvaduotiems ir būti su Kristumi – Evangelijos skelbimas pagonims“². Kitoje vietoje sakoma, kad Otonas III, Dievo gailėstingumo sustiprintas, „troško geresnių dalykų: degė dideliu troškimu trijų aukštesnių gėrybių, nors ir vienos iš jų

¹ Plg.: S. Th., II-II, 83, 9.

² Brunonis Vita quinque fratrum (toliau – VQF) 2, in: *Monumenta Poloniae Historica*, VI, Warszawa 1961, p. 392–393: „tripla comoda querentibus viam Domini, hoc est noviter venientibus de seculo desiderabile cenobium, maturis vero er Deum vivum sicientibus aurea solitudo, cupientibus dissolvi et esse cum Christo euangelium paganorum“.

pakaktų išganymui: vienuolinio abito, eremo ir kankinystės“³. Palyginę tekstus, matome tokias dvasinės veiklos pakopas: bendruomeninis gyvenimas – vienuolinis abitas; vienuma – eremas; Evangelijos skelbimas pagonims – kankinystė. Nors šių trijų gėrybių seka pristatoma kaip Otono III sumanymas, tačiau, pasak J. Leclercq'o, šios bendruomeninio gyvenimo – atsiskyrėliškojo gyvenimo – Evangelijos skelbimo pakopos nėra nei ano meto, nei Šv. Romualdo programa, o asmeninis Šv. Brunono Kverfurtiečio įsitikinimas⁴. Tiksliau kalbant, pirmosios dvi gėrybės atspindi Šv. Brunono mokytojo Šv. Romualdo charizmą ir yra išsiskiriusios dar už jį ankstesnėje vienuolinėje tradicijoje. Trečiosios gėrybės prijungimą galima priskirti arba Otonui III, arba pačiam Šv. Brunonui, tačiau ir jį turi ilgą tradiciją, kuri pradeda žymiausiais jos atstovais, kaip Šv. Grigalius Didysis ir Šv. Augustinas Kenterberietis, per Šv. Bonifacą Vinfridą bei Šv. Vaitiekų Adalbertą pasiekė ir Šv. Brunoną⁵.

Dabar galima panagrinėti kiekvieną iš tų trijų gėrybių atskirai. Pirmoji yra bendruomeninis gyvenimas. Pagal išsigalėjusią vienuolinę tradiciją, prieš tampant vienuoliu atsiskyrėliu, yra būtina išeiti bendruomeninio gyvenimo etapą. Štai Šv. Benedikto reguloje sakoma, kad atsiskyrėliai ne pirmo atsivertimo įkarščio pagauti, bet vienuolyne iškentę ilgalaikius bandymus, daugelio padedami išmoksta kovoti su velniu, ir todėl vienumoje, apsieidami be kitų paguodos, savo jėgomis ir Dievo padedami, geba kovoti su kūno ir minčių netobulumais⁶. Pati vienuolystė yra glaudžiai susijusi su draugyste. Remiantis Jono Kasijono (jis laikomas Rytų vienuolinės tradicijos skleidėju Vakarų pasauliui) raštais, net teigiama, kad vienuolystė yra institucionalizuota draugystė⁷.

Šv. Brunonas 998 m. buvo įstojęs į benediktinų vienuolyną. Jis pasirinko vienuolinį Bonifaco vardą, o 999 m. prisijungė prie Šv. Romualdo

³ VQF 7, 400–401: „meliora volebat, qui etiam tria maxima bona, quorum unum ad salutem sufficit, monachicum habitum, heremum et martyrium toto desiderio ardebat“.

⁴ Plg.: J. Leclercq, „San Romualdo e il monachesimo missionario“, in: J. Leclercq, *Momenti e figure di storia monastica italiana*, Cesana-Badia di Santa Maria del Monte, 1993, p. 273.

⁵ Plg.: J. Wong, „Il triplex bonum nella vita dei primi discepoli di s. Romualdo“, in: *San Romualdo*, San Piero in Cariano, 2003, p. 271–272.

⁶ Plg.: *Šventojo Benedikto regula* I, 3–5, Vilnius, 1997, p. 21.

⁷ Plg.: L. Pizzolato, *L'idea di amicizia nel mondo antico classico e cristiano*, Einaudi, Torino, 1993, p. 327–328, 332.

pradėto atsiskyrėliškosios vienuolystės sąjūdžio. G. Tabacco sako, kad artimiausioje Šv. Romualdo aplinkoje ėmė megztis glaudūs tarpusavio draugystės ryšiai⁸. Vienas vienuolis – Benediktas iš Benevento buvo įgijęs ypatingą Šv. Romualdo palankumą, kaip teigia Šv. Brunonas: „mokytojas Romualdas labai gyrė Benediktą, kad jis per pasninkus ir budėjimus buvęs kaip uola ir dėl savo klusnumo bei elgesio tyrumo, Dievas liudininkas, nusipelnė mano ir visų pagyrų“⁹. Taip pat ateis laikas, kai Romualdas norės, kad jis taptų abatu: „nuo to laiko, kai jam [Šv. Romualdui] Dievo Dvasia numatė atpažinti asmenis, nieko geresnio Ji nerado šiam darbui kaip Benediktą, apie kurį sakoma: „Jo širdį užvaldė dangaus karalystės mintys“¹⁰. Todėl nenuostabu, kad Šv. Brunonas yra patikimas būtent jo globai ir tarp šių vyrų – Brunono ir Benedikto – užsimezga draugystės ryšys. Veikale „Penkių brolių gyvenimas“ šis ryšys apibūdinamas artimos draugystės sąvokomis: „meilės privilegija“ (*privilegium amoris*)¹¹, „meilės ženklas“ (*signum amoris*)¹² ir „meilės įkaitas“ (*pignus amoris*)¹³. Šios sąvokos, kilusios feodalinėje ir imperinėje aplinkoje, išreiškia glaudų ryšį ir žymi kur kas stipresnę prasnę, negu gali atrodyti iš pradžių, o sąvoka „meilės privilegija“ nėra nauja, bet iki XI a. retoka; atrodo, ja dažniausiai reiškiamas ypatingas evangelisto Jono ir Jėzaus tarpusavio ryšys, todėl ji pasirenkama ir išskirtiniam Brunono bei Benedikto ryšiui nusakyti, aiškiai susiejant su kristologine perspektyva¹⁴.

Šv. Brunonas ima įkalbinėti Benediktą kartu su juo vykti į slavų kraštus skleisti Evangelijos ir ryžtis numirti už Kristų: „tomis dienomis aš pakišau

⁸ Plg.: G. Tabacco, *Spiritualità e cultura nel Medioevo*, Liguori, Napoli, 1993, p. 170.

⁹ VQF 2, 391: „Hunc Benedictum ita laudavit magister Romualdus, ut in ieiuniis et vigiliis quasi saxum esse affirmaret; et propter innocentiam obediencie et castitatem morum, in quibus teste Deo delectabiliter ambulavit, merito eum mihi et omnibus mirabiliter predicavit“.

¹⁰ VQF 2, 393: „Neminem vero ad hoc opus – ut in discernendis personis spiritus Dei ipsi inerat – meliorem invenit quam Benedictum, de quo dictum est: „In cuius pectore cogitationes caeli civitatem posuerunt“.

¹¹ Plg.: VQF 2, 394.

¹² Plg.: VQF 4, 396.

¹³ Plg.: VQF 5, 397.

¹⁴ Plg.: L. Saraceno, „L'amicizia spirituale: un tratto del carisma romualdino-camaldolese“, in: *Il carisma nel secolo XI*, San Piero in Cariano, 2006, p. 170.

mintį palaimintajam Benediktui, kurį dėl meilės privilegijos buvau įpratęs vadinti „savo broliu“, kad vyktų skleisti Evangelijos į slavų kraštus, tvirtindamas, kad aš pats esu pasirengęs šiam darbui. Vieta yra pavojinga, jam sakiau, tai pragaištinga pelkė. Kiekvienas – nuo pirmo iki paskutinio – čia gali susirgti. Tačiau ar tai ne ypatingas Dievo ženklas, kad iš tiek nusilpusių ligonių niekas nemiršta? Kokius darbus, klausiu aš, nudirba celėje rankomis tas, kuris savo kojomis sekmadienį nebegali nueiti į bažnyčią ir priimti Šventosios Komunijos?“¹⁵ Benediktą šie argumentai įtikina. R. Fornaciari teigia, kad vokiečių vienuolis suardo gražų mokytojo Romualdo ir mokinio Benedikto ryšį. Juk iš pradžių atkalbinėjo jį sutikti, kad būtų renkamas Perėjo abatu, o dabar pats įtikino jį dalyvauti misijoje ir galutinai palikti savo mokytoją Romualdą¹⁶. Tai taip pat parodo silpną Benedikto charakterį. Užuoat buvęs Brunono vienuolinio gyvenimo vadovas, jis pats tapo toks, kuriam vadovavo. Aišku, Brunonas buvo pranašesnis, nes artiškai bendravo su imperatoriumi Otonu III.

Šiaip ar taip, misija su kankinystės perspektyva sujungia Šv. Brunoną ir Benediktą. Tai matyti iš Šv. Brunono žodžių jų atsiseikinimo kalboje: „tada tariau: „Mieliausiasis mano broli, maldauju tave dėl mūsų bendros vilties, Jėzaus Kristaus, Mergelės Sūnaus, prisimink, ką žinojai turint [bendra] mane su tavimi ir tave su manimi. Kai tu meldiesi ar giedi psalmes, visuomet prašyk ir maldauk Gyvąjį Dievą, kad dėl savo Vardo Jis išpildytų vienintelį troškimą, kurį davė mums abiem, kad nemirtume nei tu, nei aš, nusidėjėlis, tol, kol patirsime dėl Dievo gailestingumo tą laimingą dieną, tai yra praliesime kraują mainais už visų nuodėmių atleidimą iš Dievo [galybės] piršto“¹⁷.

¹⁵ VQF 2, 394: „Ego autem, quem pro privilegio amoris „frater meus“ appellare solebat, inter horas beato Benedicto suggerebam, ut in Sclavoniae partes causa euangelizandi perrexisset, asserens, me ipsum in hoc opus esse paratum. „Infestus“, inquit, „locus et inimica palus hec est. A minimo usque ad summum quis iam hic non infirmatur? et ita, ut proprie Dei signum sit, in tanta infirmitate ne quis moriatur. Qualia, queso, in cella opera manus eius faciunt, cuius pedes, cum venerit domenica, sacrum communionem in ecclesia querere non poterunt?“

¹⁶ Plg.: R. Fornaciari, „Romualdo di Ravenna, I suoi discepoli Benedetto di Benevento e Giovanni e il monachesimo missionario dell'età ottoniana“, in: *Ottone III e Romualdo di Ravenna*, Gabrielli Editori, San Piero in Cariano, 2003, 255.

¹⁷ VQF 5, 397: „tunc: „Dulcissime“, inquit, „frater meus, rogo te per communem spem, Ihesum Christum, virginis filium, memento, quod me tecum et te mecum habere nosti. Cum oras aut psallis, semper precare et obsecra Deum vivum, ut, quod dedit ambobus,

Benediktas su vienuoliu Jonu išvyksta į Lenkiją ir kunigaikščio Boleslovo rūpesčiu ten įsikuria. Prie jų prisijungia keletas vietinių žmonių. Šv. Brunonas nevyksta kartu su jais, bet pasilieka Italijoje pasirūpinti popiežiaus leidimu vykdyti misijas, o po to ketina prisijungti prie iškeliavusiųjų brolių.

Tokie ketinimai, o kokia buvo tikrovė? Šv. Brunonas uždelsė kelionę į Romą, o gavęs popiežiaus sutikimą ir nuvykęs į Vokietiją jau niekada nebesiekė savo bendražygių. Plėšikai brolius, įsikūrusius Lenkijoje, 1003 m. lapkričio 11 d. nužudo.

Dabar reikia bent glaustai aptarti jau minėtą Šv. Brunono veikalą „Penkių brolių gyvenimas“ (iš viso buvo nužudyti penki žmonės: Benediktas, Jonas, du lenkų novicijai ir virėjas). J. Leclercq mano, kad tai nėra įprastinis hagiografinis viduramžių kūrinys, o pasakojimas apie kankinystę¹⁸. Tačiau P. Tomea išvelgia giliau ir patikslina, kad pagrindinis veikėjas čia yra pats autorius, nutiesęs kelią Benediktui ir Jonui į mirtį, todėl šis veikalas yra sukrečiantis Šv. Brunono autobiografinis dokumentas, kur atsiskleidžia sąžinės graužatis dėl išduoto Benedikto pasitikėjimo¹⁹. Šv. Brunonas pasakoja, kad broliai stebėjosi, kodėl jis neatvyksta su leidimu ir kaltino jį aplaidumu bei melu, nes jie nebūtų ten vykę, jeigu jis nebūtų jų įtikinęs ir nebūtų šiam sumanymui palenkęs imperatoriaus Otono III²⁰. Todėl visai suprantama, kodėl pokalbyje, kuriame galutinai įveikia Benedikto priešinimąsi, Šv. Brunonas save pavadina atsainiu sūnumi (*filius negligentiae*²¹). Galiausiai, užsiminęs apie jiems gresiančią mirtį, Šv. Brunonas ima save plakti tokiais žodžiais: „neverta, kad aš, šuo, prisijungčiau prie šventųjų, kad aš, kiaulė, prisitartinčiau prie perlų. Tai nebuvo netiesa, nes aš nenorėjau vykti pas juos, o jie tiek dienų ir naktų manęs laukė tokioje negandoje, nepanorau būti šventas su šventaisiais ir išrinktasis su išrinktaisiais. Verčiau norėjau būti vargingu ir apgailėtinu

desiderium unum perficiat propter nomen suum, nec prius moriamur, quam et tu et ego peccator videamus in misericordia Dei felicem diem, scilicet fuso sanguine per rationem, in digito Dei remissionem omnium peccatorum“.

¹⁸ Plg.: J. Leclercq, „San Romualdo e il monachesimo missionario...“, p. 260.

¹⁹ Plg.: P. Tomea, „La colpa e il martirio“, in: *San Romualdo*, San Piero in Cariano, 2003, p. 193.

²⁰ Plg.: VQF 9, p. 402.

²¹ VQF 3, 395.

sarabaitu²², paklūstančiu tiktai savo valiai, saktu veidmainiu, kupinu tuščia garbiškumo“²³.

Taigi pirmasis Šv. Brunono sukurtos veiklos dėmuo įgyja labai konkrečių ir netikėtą pavidalą. Tai, kas bendra daugeliui vienuolių – bendruomeninis gyvenimas ir draugystė – pinasi su atsainumu, beveik išdavyste. Tai neliks be pėdsako. Dievas yra labai galingas ir geras netgi iš blogio išgauti gėrį²⁴, todėl visa, kas nutinka gyvenime, sudaro visumą ir turi tapti tuo, kas padeda eiti į pagrindinį tikslą, t.y. Dievą. Kaip tai išsipildo Šv. Brunono gyvenime, aptarsime toliau.

Antrasis Šv. Brunono veiklos dėmuo – eremitinis gyvenimas. Brunonas vienuoliniame gyvenime iš pradžių sekė Šv. Romualdu, suteikusių vienuoliams atsiskyrėliams regulą. Pirmiausiai jis jiems pasiūlė laikytis Šv. Benedikto regulos, o veikale „Penkių brolių gyvenimas“ pateikiama „mažoji regula“. Čia, pasak J. Wongo, yra glaustai aprašytas atsiskyrėliškojo gyvenimo idealas²⁵. Šis tekstas skamba taip: „Sėdėk savo celėje tarsi rojuje; mesk šalin iš atminties visą pasaulį, stebėk savo mintis, kaip geras žvejys stebi žuvis. Vienintelis kelias yra psalmėse: jo nepalik. Jei visko negali, tai atėjęs su nauju įkarščiu stenkis čia vienur, čia kitur dvasia giedoti psalmes ir suprasti jas protu. Kai skaitydamas imsi blaškytis, nepaliauk [skaityti], bet tuojau pasitaisyk, stenkis suprasti. Pirmiausia stenkis atsidurti Dievo akivaizdoje nuolankus ir dievobaimingas, kaip tas, kuris atsiduria priešais imperatorių, sunaikink visą save ir lauk Dievo malonės kaip viščiukas, kuris be motinos pagalbos nieko neparagaus, neturės kuo pasisotinti“²⁶.

²² Sarabaitas, kaip ir gyrovagas, anot *Šventojo Benedikto regulos* I, 6–12, yra blogas vienuolis, tas, kuris gyvena ne pagal regulą.

²³ VQF 10, 404: „et me canem ad sanctos et me porcum ad margaritas venire dignum non erat, non iniuria, quia nolui venire ad eos, qui me expectaverunt cum tanta tribulatione, tot dies, tot noctes, cum sanctis sanctus, cum electis electus, quin potius esse ut miser et miserabilis sarabaita in propria voluntate et spinosus hypocrita in vana gloria.“

²⁴ Plg.: KBK 311.

²⁵ Plg.: J. Wong, „Il triplex bonum nella vita dei primi discepoli di s. Romualdo“, in: *San Romualdo*, San Piero in Cariano, 2003, p. 257.

²⁶ VQF 32, 427: „Sede in cella quasi in paradiso; proice post tergum de memoria totum mundum, cautus ad cogitationes, quasi bonus piscator ad pisces. Una via est in psalmis; hanc ne dimittas. Si non potes omnia, qui venisti fervore novicio, nunc in hoc, nunc illo loco psallere in spiritu et intelligere mente stude, et cum ceperis vagari legendo, ne desistas, sed festina intelligendo emendare; pone te ante omnia in presentia Dei cum timore et tremore,

Yra žinoma, kad Šv. Romualdas savo dvasinį mokymą kūrė remdamasis Jono Kasijono raštais²⁷, o nagrinėjamas tekstas puikiai dera su dykumos vienuolių tradicija²⁸. Iš esmės šis supažindina, kaip reikia skaityti Psalmyną, mąstyti ir melstis. Tai yra skirtingos vientisos dvasinės veiklos pakopos: *lectio, meditatio, oratio*²⁹.

Trečiasis šios veiklos dėmuo yra Evangelijos skelbimas – kankinystė. Dabar reikia pažvelgti į dar kai kuriuos mūsų Šventojo gyvenimo faktus. Būdamas dvylikos metų, pradėjo lankyti Magdeburgo katedros mokyklą, kuri buvo viena svarbiausių Saksonijoje. Vėliau yra iššventinamas į kunigus ir paskiriamas kanauninku tame pačiame mieste. Čia tarp dvasininkų sklido troškimas evangelizuoti slavų teritorijas³⁰. Galiausiai 995 m. Otonas III Brunoną pasirenka imperatoriaus dvaro kapelionu. 997 m. kankinio mirtimi Prūsiose miršta Šv. Vaitiekus Adalbertas. Ši kankinystė padaro didelį įspūdį tiek imperatoriaus dvaro aplinkai, tiek pačiam Brunonui; vėliau jis naujam kankiniui paskirs atskirą veiklą³¹. 998 m. Brunonas įstoja į benediktinų vienuolyną, o po metų ima sekti Šv. Romualdu, tačiau glaudžių ryšių su Otonu III ir jo aplinka nenutraukia. Otonas III, Romualdas ir Brunonas suartėja. Otonas III net žada ateityje tapti vienuoliu. Ketinama kurti krikščionių krašto pakraštį (netoli pagonišku žemių) vienuolyną ir skleisti Evangeliją bei pasiekti kankinystę. Sumanymo autorius – Šv. Brunonas³²; jis iš tikrųjų daug prisidėjo prie šio plano įgyvendinimo, arba pats imperatorius Otonas III³³, tačiau Šv. Romualdas atsisakė prie to prisidėti.

Šv. Brunonas pabrėžia du dalykus: Evangelijos skelbimą pagonims ir kankinystę. Kyla klausimas, koks santykis yra tarp šių dviejų dalykų. J. Leclercq mano, kad pirmutinis jo siekis buvo kankinystė, o Evangelijos

quasi qui stat in conspectu imperatoris; destrue te totum et sede quasi pullus, contentus ad gratiam Dei, qui, nisi mater donet, nec sapit nec habet quod comedit”.

²⁷ Plg. VQF 2, 390.

²⁸ Plg. J. Wong, „Il triplex bonum nella vita...“, p. 257–268.

²⁹ *Ibid.*, p. 262.

³⁰ Plg.: R. Fornaciari, „I cinque Fratelli martiri (†1003)“, in: *Vita monastica*, Nr. 230 (2005), p. 72.

³¹ *Ibid.*, p. 66.

³² Plg.: R. Fornaciari, „Romualdo di Ravenna...“, p. 244.

³³ Plg.: J. Leclercq, „San Romualdo e il monachesimo missionario...“, p. 264–266.

skelbimą jis laikė priemone šiam tikslui pasiekti³⁴. Kiti autoriai, atrodo, irgi linksta prie tokios nuomonės³⁵. Kebloka tai tiksliai nustatyti, nes nuo pat pirmųjų krikščionybės amžių draudžiama siekti kankinystės. Tai negali būti tikslas, o tik priemonė tam tikromis sąlygomis paliudyti tikėjimą. Tiesa, jau Šv. Brunonas veikale „Penkių brolių gyvenimas“ atsako į priekaištą, kad nusidėjėliams ieškoti kankinystės yra puikybė³⁶, tačiau jo atsakymas keblumo nepašalina. Taip pat nereikia nutylėti, kad kraštutinišką Šv. Brunono kalbėseną galėjo paveikti viduramžiškas dvasinių veikalų stilius³⁷. Deja, šiame darbe šio keblumo mes irgi neišspręsimė. Galima tik pridurti, kad Šv. Brunonui tiek bendruomeninis, tiek atsiskyrėliškas gyvenimas savo viršūnę pasiekia plėtojant trečiąją veiklos dėmenį³⁸.

Šio straipsnio tikslas buvo išnagrinėti Šv. Brunono Kverfurtiečio dvasingumą kaip visumą priemonių, kurios jį vedė į glaudesnę vienybę su Dievu. Pirmiausia, tai bendruomeniškas gyvenimas, kurio kontekste užsimezga artima draugystė tarp jo ir vienuolio Benedikto. Šios draugystės pavyzdys yra Jėzus ir jo mylimas mokinys Jonas. Antra, tai eremitiškas gyvenimas, kuriam būdinga sena maldos tradicija. Galiausiai trečia, tai Evangelijos skelbimas su galbūt perdėtu kankinystės siekimu. Tačiau į šias priemones įsipina ir nenumatytų dalykų, būdingų tik mūsų Šventajam. Jis neišpildo savo pažado Benediktui ir šis žūsta nesulaukęs savo bičiulio. Kaltė paženkliną Brunono gyvenimą ir atrodo, kad jį skatina jį eiti pirmyn: jis nesitraukia nuo savo plano ir visiškai atsidavęs pradeda skelbti Evangeliją pagonių tautoms, kol galiausiai 1009 m. sutinka kankinio mirtį Lietuvos ir Rusios žemių pasienyje.

³⁴ *Ibid.*, p. 267–271.

³⁵ Plg.: J. Wong, „Il triplex bonum nella vita...“, p. 268; P. Tomea, „La colpa e il martirio...“, p. 207–208.

³⁶ Plg.: VQF 2, 394.

³⁷ Plg.: R. Fornaciari, „Romualdo di Ravenna...“, p. 266.

³⁸ Plg. R. Fornaciari, „I cinque Fratelli martiri (+1003)...“, p. 68–71.

THE SPIRITUALITY OF ST. BRUNO OF QUERFURT

Rimgaudas Šiūlys

Summary

The article analyzes the spirituality of St. Bruno of Querfurt expressed in his writings. In his work "The Life of Five Brothers" he presents the plan of Otto III to send some of the most avid disciples of St. Romuald to the Slavic countries to build a monastery near the pagan lands. In this way the "three obligations" seeking the Lord's path, namely: for the new arrivals -- the desired communitarian life, for those mature and seeking the live God -- golden solitude, for those desiring to be free and with Christ -- the Gospel to the pagans, would be fulfilled. We receive the following explained course of spiritual life: communitarian life -- the monk's habit, the golden solitude -- hermitage, preaching the Gospel to the pagans -- martyrdom. According to established monasterial tradition before becoming a hermit monk it is necessary to pass through a stage of communitarian life. The *regula* (Rule) of St. Benedict states that the hermits "seized by not the first heat of conversion, but after enduring long term challenges in the monastery with the help of many others learned to fight against the devil, and well armed we leave the ranks of the brothers for the fight for solitude, now calm, without the consolation of others, by ones own strength as well as the assistance of God, are able to fight against the imperfections of body and thoughts". The second component -- the life of a hermit. St. Bruno for some time in this monasterial life followed St. Romuald, who provided a *regula* for the hermit monks. First of all he offered them the *regula* of St. Benedict, but in the work "The Life of Five Brothers" the so-called "little *regula*", in which the ideal for a hermit life is compactly described, is included. The third component is preaching the Gospel -- martyrdom. St. Bruno keeps mentioning two things: the preaching of the Gospel and martyrdom. It is thought that his primary goal was martyrdom, and he understood the preaching of the Gospel as a method to reach this goal. With complete sacrifice he begins to preach the Gospel to the pagan nations until finally in 1009 he meets a martyr's death on the border of Lithuania and Rus'.